ALDOUS HUXLEY, CREATOR OF BRIDGES BETWEEN LITERATURE AND SCIENCE

Oana MUREŞAN
"Iuliu Haţieganu" University of Medicine and Pharmacy, Cluj-Napoca

Abstract : The renowned 20th century English writer Aldous Huxley was one of the authors who portrayed the relationship between science and literature in most of their work. He fervently believed in the possibility of reconciling the seemingly divergent fields of science and art, thus continuing a tradition in his family. Although an eye condition that Huxley contracted in his youth prevented him from pursuing a scientific career, he passionately continued to update his knowledge on the latest scientific discoveries and to write about the controversial topics of the time. Also, the writer frequently attended scientific meetings, conferences and congresses in his fields of interest, where he was often invited to deliver an address. Therefore, Huxley included, both in his non-fiction and in his fiction, various scientific elements, from controversial topics to predictions in the field of biotechnology, or the role of psychoactive substances, thus having an important contribution to the popularization of modern biological sciences and technologies.

Keywords: alternative medicine, literature and science, psychoactive drugs, science and technology, visionary experience

Introducere

Una dintre cele mai respectate personalităţi ale literaturii şi gândirii secolului XX (Izzo 2005), scriitorul englez Aldous Huxley (1894-1963) a fost unul dintre autorii care au oglindit relaţia dintre ştiinţă şi literatură în cea mai mare parte a creaţiei lor. Acest fapt s-a datorat în mare parte moştenirii genetice şi educaţiei scriitorului, care provenea dintr-o familie de oameni de ştiinţă şi literaţi. Bunicul său, Thomas Henry (T.H.) Huxley (1825-1895), a fost un renumit biolog, susţinător fervent al teoriei darwiniste şi una dintre figurile cele mai proeminente ale epocii victoriene. Fratele său mai mare, Sir Julian Huxley (1887-1975), la rândul lui biolog de renume mondial, s-a remarcat prin teoriile sale evoluţioniste şi a avut un rol important în popularizarea ştiinţei la mijlocul secolului XX, fiind, de asemenea, primul secretar general al UNESCO şi membru fondator al World Wildlife Fund. Sir Andrew Fielding Huxley (1917-2012), un frate vitreg al său, fiziolog şi biofizician, a obţinut Premiul Nobel pentru Fiziologie sau Medicină în anul 1963. Leonard Huxley, tatăl scriitorului, a fost profesor de greacă şi redactor şef al prestigioasei reviste literare *Cornhill*, iar mama sa, Julia Arnold, era nepoata poetului şi criticului Matthew Arnold. Această moştenire, care combina ştiinţificul cu literarul, avea să fie nota predominantă a scrierilor lui Aldous Huxley.

Aldous Leonard Huxley s-a născut la 26 iulie 1894 lângă Godalming, Surrey. A urmat studiile liceale la Eton, perioadă în care a trăit primele drame care urmau să-i marcheze existenţa. La vârsta de paisprezece ani şi-a pierdut mama, de care era foarte ataşat, ca peste doar doi ani să contracteze o afecţiune oculară gravă (keratită punctată) care i-a provocat o

BDD-A22232 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:41 UTC)

cecitate temporară şi i-a afectat profund şi iremediabil vederea pentru tot restul vieţii. Acest eveniment nefericit l-a împiedicat să studieze medicina, cum şi-a dorit pentru a deveni om de ştiinţă, asemeni bunicului şi fratelui său mai mare (din cauza vederii slabe, nu ar fi putut folosi un microscop). Prin urmare şi-a urmat cel de-al doilea impuls înnăscut şi a studiat literatura engleză la Colegiul Ballion din Oxford. După absolvirea facultăţii în 1915, a fost o perioadă profesor de limba franceză la colegiul Eton, apoi a devenit jurnalist la revista literară *Athenaeum*, publicând şi critică de teatru pentru *Westminster Gazette*.

Opera literară

Huxley şi-a început cariera literară imediat după absolvire, publicând câteva volume de poezie înainte de a scrie proza care avea să-l consacre ca unul dintre cei mai importanţi scriitori ai secolului XX. După apariţia colecţiei de povestiri *Limbo* (1920), au urmat primele romane, *Crome Yellow* (*Galben de crom*, 1921) şi *Antic Hay* (*Dans grotesc*, 1923), satire la adresa societăţii britanice dintre cele două războaie mondiale, care i-au propulsat cariera literară, semnalând propensiunea scriitorului pentru romanul de idei. Romanele *Those Barren Leaves* (*Frunze veştede*, 1925) şi celebrul *Point Counter Point* (*Punct contrapunct*, 1928) sunt scrise în aceeaşi manieră, dar pubicarea anti-utopiei *Brave New World* (*Minunata lume nouă*) în anul 1932 – atrăgând atenţia asupra pericolului unei dominaţii mondiale prin intermediul totalitarismului ştiinţific – marchează un moment de cotitură în creaţia scriitorului, anunţând o etapă profetică cu nuanţe apocaliptice a scrierilor sale (Dunaway 1999, Ousby 1994).

După ce a locuit o perioadă în Franţa şi Italia, în anul 1937 Huxley s-a stabilit în California, Statele Unite, unde a rămas până la sfârşitul vieţii. Aici a continuat să scrie romane, numeroase eseuri, povestiri, literatură de călătorie, biografii, dar şi scenarii de film. A primit cele mai înalte distincţii care pot fi acordate unui scriitor în Statele Unite, respectiv Marea Britanie: în anul 1959 i s-a decernat Marele Premiu al Academiei Americane de Arte şi Litere, iar trei ani mai târziu Societatea Regală de Literatură i-a acordat titlul de *Companion of Literature*.

Romanele lui Aldous Huxley sunt în cea mai mare măsură romane de idei, cu tentă satirică, în care autorul evidenţiază diferite aspecte ale societăţii moderne ce ar trebui corectate sau care ar putea deveni îngrijorătoare pentru viitorul omenirii, cum ar fi utilizarea ştiinţei şi tehnologiei ca instrumente de control şi manipulare de către regimuri totalitare. Preocuparea continuă a scriitorului pentru aspectele biologice ale existenţei umane transpare din întreaga sa creaţie, dar cu precădere din romanul *Minunata lume nouă* (Walsh 1963).

O parte dintre romanele scriitorului au fost ecranizate sau adaptate pentru televiziune, unele chiar sub supravegherea sa – *Minunata lume nouă, Punct contrapunct, Orb în Gaza (Eyeless in Ghaza*, 1936) *şi Maimuţă şi esenţă (Ape and Essence*, 1948). Cea mai recentă ecranizare a anti-utopiei sale, lansată în septembie 2012, stă mărturie – la 80 de ani de la publicarea cărţii – pentru actualitatea temelor surprinse în roman.

Punct contrapunct şi *Minunata lume nouă* sunt cele mai cunoscute romane ale lui Huxley, fiind operele care, pe lângă eseurile sale originale, i-au asigurat un succes internaţional. Cea mai mare parte a criticii contemporane scriitorului nu era laudativă la adresa calităţii ficţiunilor lui Huxley, reproşându-i autorului „intelectualismul" naraţiunii, propensiunea înspre „biografia ideilor", schematizarea personajelor şi acţiunii, care devin simple vehicule de transmitere a unor idei. Scriitorul însuşi admitea că nu era un romancier

BDD-A22232 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:41 UTC)

înnăscut şi că genul literar care i se potrivea cel mai bine era eseul[1] (Bedford 2002). Într-adevăr, Huxley a scris cu mult mai multă non-ficţiune decât ficţiune, publicând un număr impresionant de articole şi eseuri în care dezbătea diverse teme sociale, politice şi culturale ale vremii.

În timp, s-a produs o răsturnare a felului cum era receptată creaţia huxleyiană; postum, romanele sale au început să primească o critică favoravilă, pentru ca, în mod paradoxal, eseurile sale să cadă în uitare. Este curios faptul că ceea ce constituia nucleul comunicării sale cu publicul larg – în forma pe care scriitorul o considera cea mai potrivită, în cazul său, pentru a transmite idei – a ajuns aproape ignorat după moartea sa (Gheţ 2000).

Ultimul roman huxleyian, utopia *Island* (*Insula*, 1962) a însemnat o reîntoarcere la profeţiile scriitorului legate de posibilitatea creării unei societăţi „ideale", de data aceasta având ca fundament o nouă orientare spirituală şi utilizând ultimele cuceriri ale ştiinţei în mod raţional, în folosul comunităţii. Romanul reflectă căutările scriitorului privind posibile metode de lărgire a conştiinţei, căutări explorate mai întâi în cartea *The Perennial Philosophy* (*Filozofia perenă*, 1946) şi care l-au determinat pe autor să experimenteze stări de conştiinţă modificate prin intermediul unor droguri halucinogene precum mescalina, LSD-ul sau psilocibina. Prima sa autoexperienţă cu mescalină a fost descrisă pe larg în controversatul eseu *The Doors of Perception* (*Porţile percepţiei*, 1954), urmat, doi ani mai târziu, de o analiză filozofică a multiplelor valenţe şi modalităţi de producere a experienţelor vizionare, în eseul *Heaven and Hell* (*Rai şi iad*, 1956).

Personalitatea scriitorului

Personalitatea lui Huxley a avut un impact remarcabil asupra celor care l-au cunoscut, de la familie şi prieteni, la diferite personalităţi ale lumii artistice şi ştiinţifice, sau simpli admiratori. Conform mărturiilor unora dintre aceste persoane, întâlnirea cu Aldous Huxley a constituit un privilegiu, scriitorul cucerindu-i cu discreţia, nobleţea şi gentileţea sa, cu simţul fin al umorului şi al autoironiei, cu curiozitatea sa nemărginită, cu vastitatea cunoştinţelor şi agilitatea cu care jongla cu ideile, trecând cu admirabilă uşurinţă de la un domeniu la altul al existenţei sau al cunoaşterii (Huxley J 1965). Scriitorul avea o natură comunicativă, chiar dacă exista o propensiune către solitudine, amplificată de infirmitatea viziuală care i-a stimulat introspecţia reflexivă (Gheţ 2000).

Omul angajat

Eseistul Aldous Huxley era preocupat de „cercetarea modalităţilor ştiinţifice şi sociale ale perfectibilităţii umane" (Gheţ 2000:76). În eseurile sale a atras atenţia asupra multora dintre problemele societăţii moderne contemporane şi, posibil, viitoare şi a avansat soluţii pentru rezolvarea unora dintre ele. Cu toate acestea, despre angajamentul social al lui Huxley (care de multe ori i-a deranjat pe contemporanii săi) se vorbeşte azi prea puţin. Excepţie face felul în care este astăzi receptată anti-utopia *Minunata lume nouă* – care este acum corect interpretată ca un avertisment la adresa posibilelor consecinţe dezumanizante ale evoluţiei ştiinţifice şi tehnologice – în timp ce la vremea publicării romanul a fost receptat mai curând ca un „horror comic" (Gheţ 2000).

[1] Eseul este o specie de proză literară aflată la graniţa dintre literatură şi filosofie, care oferă o mare libertate autorului de a jongla cu idei, teme, motive din diferite domenii culturale sau chiar ştiinţifice.

BDD-A22232 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:41 UTC)

Huxley nu a fost un simplu analist socio-politic implicat în viaţa comunităţii doar la nivel narativ-discursiv. Spre exemplu, a activat în cadrul programului Academiei Mondiale de Ştiinţe din Stockholm privind posibilităţile de dezvoltare ale omului (Gheţ 2000). După primul război mondial, scriitorul a devenit adept al pacifismului, exprimându-şi convingerile în mai multe scrieri pe această temă, cum sunt *Pacifism and Philosophy* (*Pacifism şi filozofie,* 1936), colecţia de eseuri *Ends and Means* (*Scopuri şi mijloace,* 1937) sau *An Encyclopedia of Pacifism* (*O enciclopedie a pacifismului*) pe care a editat-o în acelaşi an. De asemenea, a fost membru activ al *The Peace Pledge Union*[2].

Ştiinţa şi arta

Aldous Huxley credea cu tărie în posibilitatea reconcilierii dintre domeniile aparent dihotomice ale ştiinţei şi artei, continuând astfel o tradiţie din familia sa. Spre exemplu, bunicul scriitorului, T. H. Huxley, îndemna oamenii de ştiinţă să studieze arta, literatura şi muzica (Bedford 2002).

Scriitorul avea o inteligenţă şi o cultură generală remarcabile – André Maurois îl numise „cel mai inteligent scriitor al generaţiei sale" (Gheţ 2000) –, dar şi un talent oratoric aparte, pe care, din cauza timidităţii sale, şi l-a exercitat destul de târziu în carieră. În copilărie, Huxley se delecta citind articole din Enciclopedia Britanică (Bedford 2002), iar pasiunea pentru cunoaştere l-a determinat să continue să citească publicaţii literare şi ştiinţifice în aceeaşi măsură până la sfârşitul vieţii. Scriitorul avea şi înclinaţii artistice, fiind pasionat de muzică şi pictură. A învăţat să cânte la pian în adolescenţă, iar pentru a se destinde, de multe ori alegea să picteze.

Participări la evenimente ştiinţifice

Chiar dacă afecţiunea oculară contractată în adolescenţă l-a împiedicat să urmeze o carieră ştiinţifică, Aldous Huxley a continuat, cu pasiune, să studieze şi să fie la curent cu ultimele descoperiri ale ştiinţei. Preocupările sale ştiinţifice permanente şi publicaţiile pe teme de actualitate controversate l-au consacrat ca o personalitate remarcabilă nu doar în lumea literară, ci şi în cea a intelectualităţii formatoare de opinii şi curente de gândire. Huxley era, de asemenea, foarte bine primit în cercurile ştiinţifice ale vremii, nu o dată fiind singurul invitat din afara lumii medicale la conferinţe internaţionale pe diferite teme care îl preocupau pe scriitor.

Huxley participa frecvent la întruniri, conferinţe şi congrese pe teme ştiintifice şi medicale din domenii conexe preocupărilor sale, unde era deseori invitat să ţină conferinţe. În 1954 a ţinut primul dintr-o numeroasă serie de discursuri pe tema experienţelor vizionare, în cadrul simpozionului anual al Fundaţiei de Parapsihologie[3] (*The Parapsychology Foundation*), a cărei preşedinte era Eileen J. Garrett, o prietenă veche a scriitorului. În anul următor a participat la primul simpozion american pe tema substanţelor psihedelice, unde a fost singurul invitat care nu aparţinea lumii medicale, iar discursul său – construit în jurul unor referinţe literare şi artistice – a fost singurul care nu vorbea despre experienţa cu droguri

[2] „The Peace Pledge Union" este cea mai veche organizaţie pacifistă laică din Marea Britanie, militând pentru pace din anul 1934. (cf. http://www.ppu.org.uk)

[3] Interesul scriitorului pentru domeniul parapsihologiei datează încă din anii 1930, când l-a vizitat pe doctorul J. B. Rhine (considerat părintele parapsihologiei moderne) la Universitatea Duke, în anul 1937 (Horowitz, Palmer 1999).

BDD-A22232 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:41 UTC)

a persoanelor cu probleme psihice, ci despre cea a persoanelor „relativ sănătose" (Horowitz, Palmer 1999).

În octombrie 1956 a fost solicitat să ţină un discurs la o conferinţă pe tema tranchilizantelor a Academiei de Ştiinţe din New York, unde majoritatea lucrărilor prezentate discutau despre un nou tranchilizant, meprobamatul, şi unde a fost, din nou, singurul literat prezent la o întrunire a medicilor şi oamenilor de ştiinţă. Ulterior, scriitorul a participat la Primul Congres CINP[4] care s-a ţinut la Roma între 8-13 seprembrie 1958, fiind invitat să deschidă întrunirea la care participau personalităţi de vârf din domeniul medicinei, psihiatriei şi psihologiei. Congresul avea loc la doi ani de la „Conferinţa despre meprobramat şi alţi agenţi terapeutici folosiţi în tulburările mintale" din New York (menţionată anterior) şi avea ca scop principal raportarea rezultatelor specialiştilor prezenţi la reuniune, referitoare la utilizarea meprobamatului în terapie.[5]

În discursul ţinut în cadrul simpozionului organizat în 1959, la San Francisco, de Facultatea de Medicină a Universităţii din California (pe tema unei abordări farmacologice a studiului minţii umane), Huxley a evidenţiat rolul său de făuritor al unei punţi între ştiinţă şi lumea în general, dar şi capacitatea superioară a literaţilor de a descrie efectele drogurilor asupra minţii umane. În cadrul celui de-al 14-lea Congres Internaţional de Psihologie Aplicată din anul 1961, scriitorul a ţinut poate cea mai sistematică prelegere a sa despre „experienţa vizionară", în care a menţionat şi psilocibina, un halucinogen care fusese sintetizat cu puţin timp în urmă. Scriitorul ţinuse un discurs similar în toamna anului 1960 la Massachusetts Institute of Technology, care a fost înregistrat şi imprimat pe disc (*A Series of Talks on The Human Situation*, vol. II) (Horowitz, Palmer 1999).

Simpatizant al eugeniei

În câteva eseuri publicate la sfârşitul anilor 1920 şi începutul anilor 1930, Huxley se pronunţa în favoarea politicilor eugenice de încurajare a creşterii natalităţii în rândul intelectualilor şi de sterilizare a celor din clasa de jos care nu sunt „corespunzători", ceea ce ar contribui la îmbunătăţirea capacităţilor mentale înnăscute ale generaţiilor viitoare şi la întărirea spiritului civic (Woiak 2007). Simpatia scriitorului faţă de mişcarea eugenică se înscria în tendinţele perioadei, fiind o caracteristică a intelectualilor britanici cu viziuni de stânga din perioada interbelică. Deşi a fost un susţinător declarat al eugeniei, Huxley nu se numără printre personalităţile care au avut un rol semnificativ în promovarea acestei mişcări în Marea Britanie (Murray 2002). În schimb, fratele sau mai mare, Sir Julian Huxley, a fost membru al Societăţii Britanice pentru Eugenie timp de mai multe decenii, unde a ocupat mai multe funcţii, printre care şi pe cea de preşedinte.[6]

Medicina alternativă

[4] CINP (Collegium Internationale Neuro-Psychopharmacologicum) este organizaţia mondială de psihofarmacologie, fondată în 1957 la Zürich. Congresul internaţional bienal pe care îl organizează va avea cea de-a 30-a reuniune în anul 2016. (cf. http://cinp.org/about-us/)

[5] Sintetizat în anul 1950 de J.L. Bernard şi Frank Berger şi intrat pe piaţă în 1955, meprobamatul a ajuns curând foarte popular, devenind medicamentul cel mai prescris, ca tranchilizant minor, în Statele Unite şi în multe alte ţări. Dovedindu-se, în timp, potenţialul său adictiv şi letal, în caz de supradozare, a fost înlocuit ulterior de benzodiazepine (Ban et al. 1998).

[6] cf. http://www.all.org/abac/eugen02.htm

BDD-A22232 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:41 UTC)

Deşi nu avea studii în domeniu, Huxley avea un bagaj impresionant de cunoştinţe medicale (Huxley J 1965). Scriitorul era interesat de diferite forme de medicină alternativă, în special de cele de dată mai recentă, fără însă a le considera superioare medicinei convenţionale, ci mai curând metode de terapie complementară.

Pe lângă tratamentele convenţionale pe care le-a urmat de-a lungul vieţii pentru diferite afecţiuni (keratită, dermatită alergică, bronşită, irită, pneumonie, emfizem, neoplasm lingual), Huxley a apelat şi la metode de tratament neconvenţionale precum metoda Bates pentru corectarea defectelor de vedere, hipnoza sau acupunctura. Contractând o infecţie oculară foarte dureroasă, diagnosticată ca irită, Huxley a urmat câteva şedinţe de hipnoză la Departamentul de Psihologiei al Universităţii din Los Angeles, care i-au atenuat durerile şi l-au ajutat să se poată odihni (Bedford 2002).

Huxley a deprins tehnica hipnozei prin sugestie însoţită de pase magnetice (în care palmele sunt mişcate deasupra subiectului fără a-l atinge, dinspre cap înspre picioare). A aplicat de mai multe ori această tehnică, spre exemplu primei sale soţii, Maria, pentru a-i îndepărta durerile şi greaţa cauzate de cancer. Laura Huxley, ce-a de-a doua soţie a sa, povesteşte în biografia scriitorului un episod amuzant în care Huxley i-a aplicat un tratament prin hipnoză şi a omis să o trezească, comportamentul ei ulterior fiind somnambulic până la identificarea cauzei (Huxley L 1965).

Alte forme de terapie alternativă care sunt menţionate în scrierile non-literare ale lui Huxley includ tehnica Alexander pentru corectarea posturii, dianetica, psihedelismul (Basnayake 2004). Scriitorul l-a cunoscut pe F. M. Alexander (cel care a dezvoltat această formă de educaţie) în anii 1930 în Londra, iar sesiunile de terapie care au urmat i-au îmbunătăţit radical calitatea vieţii. Ca urmare, Huxley a continuat să utilizeze tehnica Alexander şi a scris despre această metodă de dezvoltare personală în mai multe articole şi eseuri. Regăsim însă trimiteri indirecte la această metodă sau la creatorul ei şi în romanele *Orb în Gaza* sau *Insula* (Rickover 2014).

Concluzie

Aldous Huxley este un autor ale cărui scrieri au influenţat profund cel puţin două generaţii ale secolului trecut (Dunaway 1999), fiind, de asemenea, probabil cea mai influentă dintre personalităţile care au consumat mescalină şi au scris despre experienţele lor cu acest halucinogen (Rudgley 1999). Preocupările ştiinţifice, calităţile intelectuale remarcabile şi implicarea scriitorului în cercetări privind potenţialul neexplorat al minţii umane i-au adus recunoaştere în cercuri ştiinţifice şi invitaţii la evenimente cu caracter medical, unde a ţinut prelegeri pe teme ştiinţifice, privite din pespectivă culturală. În scrierile sale de ficţiune şi în cele nonficţionale, Huxley a inclus diverse elemente medicale, de la subiecte controversate, la previziuni în domeniul biotehnologiei sau rolul substanţelor psihodisleptice. În acest fel, ca romancier şi eseist, Huxley a avut o contribuţie importantă la popularizarea şi investigarea ştiinţelor şi tehnologiilor biologice moderne (Woiak 2007). Prin urmare, una dintre caracteristicile cele mai importante ale creaţiei lui Aldous Huxley este permanenta căutare de reconciliere între două domenii atât de diferite cum sunt ştiinţa şi arta, dar atât de natural şi de elegant îngemănate în scrierile sale.

Bibliografie

BDD-A22232 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:41 UTC)

1. Ban TA, Healey D, Shorter E. (eds.) *The history of psychopharmacology and the story of the CINP*. Vol. 1, 1998.
2. Basnayake V. "'Fifty per cent terrific! fifty per cent non-existent': Aldous Huxley and medicine." *Ceylon Medical Journal*. 2004; 49(4):142-144.
3. Bedford S. *Aldous Huxely: A Biography*. 2nd Edition. Chicago: Ivan R. Dee, 2002.
4. Dunaway DK. *Aldous Huxley Recollected: an Oral History*. Walnut Creek CA: AltaMira Press, 1999.
5. Gheţ M. "Recitindu-l pe Aldous Huxely." *Lettre internationale*. Ediţia română, Vara 2000; 34: 76-77.
6. Horowitz M, Palmer C. (eds.) *Moksha. Aldous Huxley's Classic Writinds on Psychedelics and the Visionary Experience*. Rochester, Vermont: Park Street Press, 1999.
7. Huxley J. (ed.) *Aldous Huxley 1894-1963: A Memorial Volume*. London: Chatto & Windus, 1966 [1965].
8. Huxley L. *This Timeless Moment: A Personal View of Aldous Huxley*. 2nd Edition. Berkeley: Celestialarts, 2000 [1968].
9. Izzo DG. "Aldous Huxley". *Review of Contemporary Fiction*. Oct. 2005; 25(3):86-133.
10. Murray N. *Aldous Huxley: An English Intelectual*. London: Little, Brown, 2002.
11. Ousby I. (ed.) *The Wordsworth Companion to Literature in English*. Wordsworth Editions, 1994.
12. Rickover R. "Here and Now! Aldous Huxley, Consciousness and The Alexander Technique." Disponibil la URL: http://www.alexandertechnique.com/articles/huxley/. Accesat: 14 dec. 2014.
13. Rudgley R. *The Encyclopaedia of Psychoactive Substances*. New York: St. Martin's Press, 1999.
14. Walsh J. "Aldous Huxley: The Late Author Felt Scientists Tend to Search for Truth, Ignore Consequences." *Science*, New Series, 13 Dec 1963;142 (3598):1445-6.
15. Woiak J. "Designing a Brave New World: Eugenics, Politics, and Fiction." *The Public Historian* 2007;29(3):105-129.

BDD-A22232 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:41 UTC)